

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek

97/308

KUZ'MIN, E.I. – LOGINOV, B.R.: Programma LIBNET: sovremennoe sostojanie i perspektivy = Naučn.Teh.Bibl. 1997. 1.no. 42-48.p.

A LIBNET program: helyzetkép és a jövő kilátásai

Gépi könyvtári hálózat; Számítógép-hálózat

A LIBNET, az oroszországi könyvtárak gépi hálózatának létrehozására indított program legfontosabb feladatai:

1. A nemzeti, föderatív és regionális könyvtárak elektronikus katalógusainak kifejlesztése;

2. A hazai és a külföldi könyvtári elektronikus katalógusokhoz való hozzáférés eszközeinek fejlesztése (adatátviteli hálózat, mágneses és optikai hordozók);

3. A modern és hatékony dokumentumszolgáltatás rendszerének kifejlesztése elektronikus és hagyományos eszközökkel;

4. A LIBNET koordinációs és irányító szerve, az ágazatközi szakértői tanács tevékenységének továbbfejlesztése;

5. Jogszabályok kidolgozása a orosz könyvtári infrastruktúra fejlesztésének elősegítésére;

6. Az informatikus könyvtárosok képzésének és továbbképzésének megszervezése.

A programok megvalósításának eszközei:

1.) Az elektronikus katalógusok fejlesztéséhez: szabványosítás (nemzeti csereformátum, a katalógizálási szabályok korszerűsítése); az új generációs Internet-szoftverek hazai piacának

megteremtése; a könyvtárak konkrét szükségleteinek megfelelő gépi technológiák bevezetése; központi szolgáltatás indítása az egyéni és területi szerzők egységes névformáinak kezelésére, illetve az osztályozás és tárgyszavazás terén; a nemzeti bibliográfiai központ fejlesztése; a cédulakatalógusok retrospektív konverziója.

2.) Az elektronikus katalógusokhoz és más adatbázisokhoz való hozzáférés javításához:

csatlakozás a nemzeti és nemzetközi adatátviteli rendszerekhez; az elektronikus posta, az adatcsere, az online hozzáférés biztosításával, WWW-szerverek üzembe állításával bekapcsolódás az Internetbe; a nemzeti és az orosz csereformátumok közötti konverzió kidolgozása; szövetségi és regionális osztott katalógizálás megvalósítása, közös adatbázisok és központi katalógusok építése; a Z39.50 protokoll bevezetése az elektronikus katalógusokban való egységes kereséshez; regionális és szövetségi adatbázis-szolgáltató központok létesítése a külföldi adatbázisok elérésének biztosítására; bibliográfiai és teljes szövegű adatbázisok közreadása CD-ROM-on; a kiadványszerkesztés korszerűsítése.

3) A dokumentumokhoz való hozzáférés fejlesztéséhez:

teljes szövegű adatbázisok, elektronikus kiadványok létrehozása; a könyvtárközi kölcsönzés és a másolatkérések fogadásának gépesítése; a könyvtárközi csere és az állománygyarapítás rendszerének optimális szerkezeti átalakítása.

A LIBNET program megvalósításának koordinálásakor a következőkkel kell számolni: a könyvtárak informatizálásához összehangolt, kormányzati szintű döntés kell; ki kell dolgozni a LIBNET hálózat fejlesztési koncepcióját; meg kell határozni a program prioritásait; a program finanszírozását koordinálni kell a különböző főhatóságok, fenntartók, alapítványok, szervezetek között; nemzetközi támogatások elnyerése érdekében cselekvési tervet kell kidolgozni; a finanszírozásba a nem költségvetési forrásokat is be kell vonni.

A szükséges jogszabályok megalkotásánál különös figyelmet kell fordítani az állami és nem állami beruházások ösztönzésére, a szerzői jogvédelem szabályozására.

A könyvtárosok képzése és továbbképzése keretében az új technológiákról konferenciákat,

szemináriumokat kell rendezni; biztosítani kell az orosz könyvtárosok részvételét a nemzetközi konferenciákon; külföldi tanulmányutakat kell szervezni.

A LIBNET program keretében 1995-1996-ban több projektet is elindítottak, s elsősorban a későbbi működés megalapozása érdekében dokumentumokat dolgoznak ki (pl. az orosz könyvtári számítógépes hálózat kiépítésének koncepciója, az orosz bibliográfiai csereformátum kidolgozása, a könyvtárak Internetbe való bekapcsolásának koncepciója, illetve 11 nagykönyvtár bekapcsolása, az orosz osztott katalogizálási központ létrehozása).

(Rácz Ágnes)

Lásd még 247-249, 256, 259, 261, 265, 347-349

Könyvtártudományi, informatikai tájékoztatás

Lásd 351

Közérdekű tájékoztatás

97/309

CHVÁL, Václav: Knihovny jako centra verejnych informací = Čtenár. 48.roč. 1996. 12.no. 429-430.p.

A könyvtárak mint a közéleti információ központjai

Közérdekű tájékoztatás; Közművelődési könyvtár

Noha Csehországban már jó néhány éve viták folynak a könyvtárak jövőjéről, mindmáig nincs olyan fejlesztési koncepció, amely ezt a jövőt megalapozná. Az egyik véglet szerint a teljesen korlátozatlan liberalizmus útján kell haladni: minden település, régió olyan könyvtári ellátást szervez magának, amelyet akar (amelyet „megéremel”). Ez az út teljes anarchiát okozna, elviselhetetlen egyenlőtlenségeket és „információs kiszolgáltatottságot”. A másik véglet a szigorú központosság mellett érvel, egységes irányítás-

ról és finanszírozásról beszél. Sok könyvtárigazgató nem bánná ezt, minthogy minden felelősséget levonne a válláról. Könnyű belátni: egy ilyen véglet is könyvtárügyi „katasztrófát” okozna.

Olyan merev könyvtári törvényre ugyan nincs szükség, mint az 1919. és az 1959. évi volt, azonban néhány „játékszabályt” mégis fel kellene állítani a „mihez tartás” végett. Úgy fenn kell tartani az állami illetékességet a kommunikációs „gerincrendszerek” fejlesztésében és működtetésében, a köztársasági szintű tervek megvalósításában, az ellátás regionális és helyi modelljeivel kapcsolatos kísérletek támogatásában, a nemzetközi információcserében.

Az egyes régiók (járások) maguk volnának felelősek az adott terület számára szükséges információk (dokumentumok és adatbázisok) eléréséért és szolgáltatásáért. Az e tekintetben teljesítendő követelményeket azonban központilag kellene meghatározni.

A települések könyvtárait a helyi közéleti információk központjaiként kellene működtetni, miközben biztosítani kellene az e központokból való „kilépést” a járási, országos és nemzetközi adatbázisok felé is. Mivel ez a munka az egyes konkrét települések érdekeit közvetlenül szolgálja, fenntartásáról és fejlesztéséről helyi források igénybevételével kellene gondoskodni.

A szerzőnek az a véleménye, hogy hosszabb távon a kistelepülések könyvtárai el fognak halni, s az itt lakók „távrendelés” és bibliobuszos ellátás kombinálásával fognak hozzájutni (általában) járási szintről a számukra szükséges irodalomhoz és információkhoz. Egy ilyen megoldás feltételezi a járási szintű finanszírozást és/vagy a kistelepülések hozzájárulását a költségekhez.

Itt az ideje, hogy a könyvtárosi közvélemény végre megegyezzen a fejlesztés legalább fő vonatkozásaiban, s szívós munkával érje el, hogy a parlamentben és a kormányzatban erőteljes könyvtárügyi lobby alakuljon a halaszthatatlan kérdések megoldására.

(Futala Tibor)

97/310

LOUW, Anna: User needs as manifested in the queries received by Citizens' Advice Bureaux in South Africa = Mousaion. 14.vol. 1996. 2.no. 33-44.p.

Milyen igényekkel fordulnak a dél-afrikai használók a polgári tanácsadó hivatalokhoz (Citizens' Advice Bureaux)

Igény; Közérdekű tájékoztatás; Közművelődési könyvtár

A Dél-Afrikai Köztársaság sok településén nyújtanak különféle közhasznú tájékoztatási szolgáltatásokat, amelyeket általában szociális szervezetek vagy egyházak, jogi tanácsadó központok, és – négy városban – polgári tanácsadó hivatalok (Citizens's Advice Bureaux, CABx) működtetnek. Ezek ügyfelei közül csak kevesen veszik igénybe a könyvtárakat, mert legtöbbjük írástudatlan vagy igen korlátozott műveltséggel rendelkezik. A cikk bemutatja Cape Town, Johannesburg, Pretoria és Durban tanácsadó hivatalait, amelyek mindegyike sajátos, a többitől eltérő jellemzőkkel rendelkezik. A cikk a hivatalok 1994-1995-ös évi jelentései alapján közreadja a használói kérdések fő kategóriáit. A közművelődési könyvtárak szintén érdekeltek a közhasznú tájékoztatásban, mert meg szeretnék nyerni maguknak azt a használói réteget, amelyik egyébként nem használja a könyvtárat. A szerző azt javasolja, hogy a tanácsadó hivatalok által kiszolgált körzetekben a közkönyvtárak a közhasznú tájékoztatás optimális megszervezése céljából használják fel e hivataloknak a használói igényekre vonatkozó tapasztalatait.

(Autoref.)

Üzleti tájékoztatás

Lásd 334

Egyéb tájékoztatási rendszerek

97/311

BELLAZZINI, Michele: L'impatto della rivoluzione informatica sulla diffusione della letteratura scientifica. Un caso emblematico: l'archivio astro-ph = Boll.AIB. 36.vol. 1996. 3.no. 307-314.p. Bibliogr. 12 tétel.

Az astro-ph adatbank példája: az informatikai forradalom hatása a tudományos szakirodalom terjedésére

Adatbank -csillagászati; Információáramlás

A modern tudományos kutatás egyik alapeleme a gyors információáramlás, ezért már nem kielégítő a sűrű irodalom papír-alapú terjesztése, s azt kezdi felváltani a preprintek elektronikus (hálózatokon keresztül) forgalma. 1991-ben a Los Alamos National Laboratory számítógépein kezdték el az xxx-archívumokat (xxx.lanl.gov) gyűjteni, azaz a szakirodalom egy-egy tudományterületre szakosodott elektronikus archívum-sorozatát létrehozni. A könnyebb európai elérhetőség érdekében ennek tükörképét a triezsti SISSA (Scuola Internazionale Superiore di Studi Avanzati) gépére telepítették (<http://bab-bage.sissa.it>). Itt érhető el az „astro-ph” adatállomány is, amely az asztrofizika és asztronómia szakirodalmát (a cikkeket) teszi hozzáférhetővé, lekérdezhetővé. Előfizetői listára iratkozás esetén napi e-mail tájékoztatót küld a frissen beérkezett újdonságokról, kivonattal együtt.

Az eredeti (teljes) cikk a közölt kódszám alapján kereshető vissza. Az astro-ph közleményei formailag szabványosak, tehát jól kezelhetők, tartalmi garanciájuk pedig legalább annyi, hogy a cikk minősítési státusát minden esetben közlik, ill. közlésre (tárolásra, továbbításra) csak szerkesztőségtől, intézménytől, ill. magától a szerzőtől (tehát harmadik személytől nem) fogadnak el cikket.

A Bolognai Obszervatórium nemrég kezdte meg az astro-ph használatát. Az első három hónap alatt 50 kutató 60 kérésének tettek eleget, a tapasztalatok biztatók. Az xxx adatállományokat egyébként jelenleg több mint 35 ezren használják hetven országból, a napi forgalom meghaladja a hetvenezretet. A kapcsolódások száma a www oldalakon az utóbbi száz hét alatt heti tízezerről heti 200 ezerre emelkedett.

(Mohor Jenő)

Lásd még 336